

AKÉ OPATRENIA POMÁHAJÚ PREDCHÁDZAŤ VLÁMANIU DO DOMÁCNOSTÍ?

**It is wise to
spend public
money on
what works**

#StopDomesticBurglaries

Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti (EUCPN) organizuje spolu s niekoľkými európskymi krajinami od roku 2019 Európsky deň proti vlámaniu do domácností. Cieľom tejto iniciatívy je zintenzívniť boj proti tomuto druhu trestnej činnosti zvyšovaním povedomia občanov o tom, ako môžu chrániť svoje domovy. Hoci sa vo väčšine európskych krajín každoročne znižuje počet prípadov tohto druhu trestnej činnosti, stále tvoria väčšinu organizovaných majetkových trestných činov. Tieto činy navyše ľudí oberajú nielen o ich majetok, ale aj o pocit bezpečia v domácnosti a majú citelný finančný dopad na spoločnosť.

Nie všetky opatrenia sú účinné. Keďže jednou z kľúčových úloh siete je urýchľovať zavádzanie účinnejších stratégií a iniciatív, cieľom tohto dokumentu je podporiť európske, národné a miestne zainteresované subjekty tým, že poskytnú prehľad iniciatív, ktoré môžu, ale nemusia pomôcť úspešne predchádzať vlámaniam. Jednotlivé iniciatívy boli zaradené do troch kategórií: iniciatívy podložené jasnými dôkazmi, miernymi dôkazmi alebo nedostatočnými dôkazmi. Keď je iniciatíva podložená „jasnými dôkazmi“, znamená to, že pri nej viacero štúdií potvrdilo zníženie počtu vlámaní. Patrí sem napríklad zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním pomocou okenných zámok, interiérového osvetlenia, zámok dverí a exteriérového osvetlenia. Pre iniciatívy podložené „miernymi dôkazmi“ existuje obmedzené množstvo štúdií, ktoré preukázali priaznivý vplyv na znižovanie trestnej činnosti, ako napríklad označovanie majetku. Sú však potrebné dodatočné výskumy, aby bolo možné označiť tieto dôkazy za „jasné“. Ďalšie iniciatívy, ako napríklad poplašné systémy proti vlámaniu, preukázali protichodné výsledky alebo ešte neboli dostatočne preskúmané, obsahujú však niektoré znaky, ktoré sa javia ako sľubné a zaslúžia si viac pozornosti. Napokon by sme chceli zdôrazniť, že tvorcovia politik a odborníci by mali pri tvorbe vlastných stratégií na predchádzanie vlámaniam brať do úvahy skúsenosti získané počas realizácie opatrení a konkrétne situácie.

JASNÉ DÔKAZY

2.1 Zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním

Zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním znamená pre páchatel'a väčšie úsilie, ktoré musí vynaložiť na to, aby sa vlámal do danej domácnosti. Zlodca to odrádza, pretože zvýšené úsilie predlžuje čas potrebný na vlámanie, a teda zvyšuje aj riziko dolapenia.¹ Zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním pomocou okenných zámok, interiérového osvetlenia, zámok dverí a exteriérového osvetlenia (**OIZE**) je najefektívnejšia metóda na predchádzanie vlámaniu do domácnosti, ktorá je navyše aj finančne najvýhodnejšia.² Po prvé, **načasované interiérové osvetlenie** vytvára dojem, že v domácnosti sa niekto nachádza, aj keď v skutočnosti nikto nie je doma.³ Ide o dôležité bezpečnostné opatrenie, pretože prítomnosť ľudí je kľúčovým faktorom pri rozhodovaní o tom, či sa zlodca vláma do danej domácnosti.⁴ Viac ako deväť z desiatich odsúdených vlamačov uviedlo, že by nikdy úmyselne nevstúpili do nehnuteľnosti v čase, kedy by sa niekto nachádzal vo vnútri. K zdaniu, že je niekto doma, by mohlo dopomôcť aj auto zaparkované na príjazdovej ceste alebo zapnuté rádio.⁵ Po druhé, **načasované externé osvetlenie** dokáže znížiť riziko večerného a nočného vlámania pre zvýšené riziko odhalenia, vyrušenia a zastrázenia.⁶ Po tretie, odolné **okenné zámky a zámky na dverách** sú navrhnuté tak, aby zamedzili vlámaniu alebo ho sťažili,⁷ čím obmedzujú prístup dnu, čo je druhý faktor, ktorý lupiči často berú do úvahy pri rozhodovaní, na ktorú nehnuteľnosť sa zamerajú.⁸ Prieskum medzi páchatel'mi ukázal, že kvalita fyzickej bezpečnosti je primárnym kritériom pri rozhodovaní o tom, či danú nehnuteľnosť vykradnú.⁹ Riadne zatváranie okien a dverí však závisí od aktivity ľudí, na rozdiel od predchádzajúcich dvoch opatrení, ktoré po nastavení fungujú automaticky.¹⁰

Ak si môžete dovoliť zaobstarat' viac zariadení, najvyššiu ochranu dosiahnete pomocou CCTV kamier, okenných zámok, zámok dverí a bezpečnostných reťazí.¹¹ Aj táto kombinácia má však svoje hranice. Po prvé, **bezpečnostné reťaze** sú navrhnuté tak, aby zamedzili prístupu do nehnuteľnosti, väčšinou ich však nie je možné vidieť zvonka, a preto vlamačov neodradia. Navyše je vo väčšine prípadov potrebné, aby sa niekto nachádzal vo vnútri nehnuteľnosti, a predstavujú aj potenciálne riziko požiaru.¹² Po druhé, **CCTV** kamery sú väčšinou navrhnuté ako viditeľný odstrašujúci prostriedok, ktorý zvyšuje riziko prichytenia pri čine, ale fyzicky nebráni vstupe. Inštalácia CCTV kamier je okrem toho finančne nákladná. Preto sa odporúča investovať do OIZE, pretože ide o lacnejšiu a bezpečnejšiu možnosť.

Efektívnosť používania OIZE bola potvrdená v mnohých štúdiách. Dva osvedčené postupy, ktoré pomáhajú predchádzať vlámaniam do domácností prostredníctvom zvyšovania bezpečnosti obydľí, pochádzajú z Holandska.

OSVEDČENÝ POSTUP: PRVKY ODOLNÉ VOČI VLÁMANIU PREDPÍSANÉ STAVEBNÝM NARIADENÍM

Po tom, čo Holandsko v roku 1999 zaviedlo nové stavebné predpisy vyžadujúce odolnejšie okná a dvere voči vlámaniu, počet prípadov vlámaní do obydľí, ktoré boli postavené podľa nových predpisov, klesol o štvrtinu. Odhaduje sa, že za uplynulých desať rokov od zavedenia nových stavebných predpisov sa predišlo najmenej 10 000 vlámaniam. **Neboli spozorované žiadne náznaky presunu zlodejov**, či už do „starých“ domov, alebo do iných foriem krádeží. Niektoré štúdie naopak naznačujú, že tento postup má aj ďalšie pozitívne účinky. Toto dodatočné zabezpečenie sa do istej miery prenáša aj na susedné domy, ktoré zabezpečené nie sú.¹³

OSVEDČENÝ POSTUP: POLICAJNÁ ZNAČKA KVALITY

Okrem nových stavebných predpisov zaviedlo Holandsko v roku 1995 aj holandskú policajnú značku kvality (PZK). Medzi týmito opatreniami sú dva hlavné rozdiely. Po prvé, v porovnaní so stavebnými predpismi má PZK vyššie nároky. Zatiaľ čo stavebné predpisy sa zameriavajú iba na pánty a zámky, PZK obsahuje dodatočné požiadavky týkajúce sa osvetlenia, bezpečnosti okien, strešných okien a dverí. Po druhé, stavebné nariadenie je záväzné pre všetkých, zatiaľ čo PZK funguje na dobrovoľnej báze a závisí od vôle majiteľa domu alebo realizátorov projektov.

Značka kvality sa môže vzťahovať na existujúce domy, nové budovy aj verejné priestory. Holandské stredisko pre bezpečnosť predchádzanie trestnej činnosti vypracovalo príručku pre každý typ situácie.¹⁴

Výskum ukázal, že na obydľia s PZK sa lupiči zameriavajú menej a riziko, že sa domácnosti s PZK stanú obeťou úspešného vlámania, je o 78 % nižšie ako v domácnostiach, ktoré certifikované nie sú. Ak sa požiadavky implementujú už počas stavebnej fázy, toto riziko sa ešte znižuje.¹⁵

2.2 Susedská hliadka

Cieľom susedských hliadok je znížiť trestnú činnosť prostredníctvom aktivity obyvateľov, ktorí sa sami zorganizujú a majú oči a uši na stopkách. Ak vidia alebo počujú niečo podozrivé, zavolajú políciu. Susedia si môžu navzájom pomáhať, napríklad vybratím pošty z poštovej schránky alebo pokosením susedovho trávnik, keď je na dovolenke. Tento zvýšený dohľad odrádza zločincov, pretože zvyšuje riziko, že budú prichytení. Vďaka vytváraniu dojmu, že je niekto doma, čo je kľúčovým faktorom pri vyberaní terča, zloděj oveľa ťažšie určuje, či je obydlie prázdne alebo nie. Systémy susedských hliadok navyše zlepšujú sociálnu súdržnosť. Občania vypracujú súbor noriem týkajúcich sa tejto oblasti, zorganizujú sa a usilujú sa zamedziť deviantným činom, ako je napríklad páchanie trestnej činnosti.¹⁶

Samotní obyvatelia alebo miestna polícia môžu iniciovať vytvorenie štruktúrovanej susedskej hliadky. Zapojenie polície do vytvárania takéhoto projektu sa odvíja od miery kriminality v miestnej oblasti a skutočnosti, či je kriminalita v danej oblasti nízka, stredná alebo vysoká. Oblasti s nízkou kriminalitou si vystačia s pasívnym zapojením polície, zatiaľ čo v oblastiach s vysokou kriminalitou môže byť potrebné, aby polícia prebrala vedenie pri realizácii projektov susedskej hliadky.¹⁷ Pri realizácii projektu susedskej hliadky môže ísť o samostatný projekt alebo o súčasť komplexnejšieho programu.¹⁸

Účinky programu na predchádzanie kriminality sa skúmali v mnohých štúdiách. Žiaľ, väčšina z nich sa uskutočnila v USA a Veľkej Británii, kde sa vplyv programov na prevenciu kriminality vyhodnocuje častejšie ako v kontinentálnej Európe. Štatistická metaanalýza potvrdzuje, že realizácia takýchto projektov má jasný vplyv na znižovanie kriminality. Oblasti chránené projektami susedskej hliadky zaznamenali 16 % až 26 % pokles kriminality v porovnaní s oblasťami, ktoré dané projekty nerealizovali. Pozitívny vplyv na kriminalitu nezávisí od veľkosti či druhu programu dohľadu.¹⁹ Dôkazy však pochádzajú najmä z obdobia, kedy sa nepoužívali sociálne siete, je preto dôležité si uvedomiť, že vylepšené komunikačné kanály môžu vplývať na jednotlivé metódy a ich vplyv.²⁰

2.3 Riešenie opakovanej viktimizácie

Z dostupných údajov vyplýva, že vykradnuté domácnosti čelia oveľa vyššiemu riziku opätovného vlámania²¹. Inými slovami, druhé vlámanie je pravdepodobnejšie ako prvé a tretie vlámanie je pravdepodobnejšie než druhé.²² Tento jav, pri ktorom je domácnosť vylúpená niekoľkokrát, sa nazýva opakovaná viktimizácia alebo **opätovné vlámanie v konkrétnom obydli**.²³ Zvýšenému riziku však nečelí len vykradnutá domácnosť, ale aj blízke obydli. Tento prípad sa nazýva **opätovné vlámanie v susedstve**. Pokiaľ ide o obdobie a polohu, platí, že čím je obydli bližšie k tomu, v ktorom došlo k vlámaniu, tým mu hrozí vyššie riziko vlámania. S pribúdajúcim časom a diaľkou sa riziko vlámania znižuje.²⁴

Existujú dve základné vysvetlenia: hypotéza o príležitostiach a hypotéza o nedostatkoch. Obe vychádzajú z teórie rutinnej činnosti, ktorá uvádza, že trestný čin sa dá pochopiť pomocou kombinácie páchatela, vhodného terča a nedostatku zabezpečenia. Prvá hypotéza hovorí, že páchatelia sa vracajú do rovnakého susedstva, pretože sa na základe nedávneho vlámania dozvedeli o príležitostiach, ktoré daná oblasť ponúka. Páchatel, ktorý sa dozvedel o príležitostiach alebo slabých stránkach danej oblasti, sa logicky rozhodne vrátiť do tejto oblasti s vidinou väčšieho zisku. Hypotéza o nedostatkoch uvádza, že páchatelia sa vracajú do tej istej oblasti, pretože obydli sú nedostatočne zabezpečené, čím lákajú páchatelov. Je pravdepodobné, že obe hypotézy prispievajú k výskytu opätovných vlámaní v susedstve, pretože páchatelia využívajú existujúce nedostatky v zabezpečení na páchanie trestnej činnosti.²⁵

Uviest' zvyčajné obdobie a vzdialenosť opakovanej viktimizácie nie je ľahké, pretože v porovnaní prípadov, ktoré sa udiali v desiatich mestách v piatich krajinách, existoval medzi situáciami určitý prienik, ale aj podstatné rozdiely.²⁶ Tieto zistenia sa však dajú využiť na informovanie iniciatív na zníženie vlámania pomocou identifikácie obydli, ktoré sú vystavené riziku opakovaneho vlámania, a zároveň okamžitým konaním a zavedením jedného alebo viacerých z nasledujúcich postupov²⁷: na jednej strane je vhodné zvýšiť hliadkovanie alebo monitorovanie daných oblastí a na strane druhej by sa mala polícia pokúsiť zapojiť miestnych obyvateľov a ďalších kľúčových aktérov v danej oblasti. V prípade zvýšeného rizika vlámania je vhodné zvýšiť povedomie o základných bezpečnostných opatreniach, ako je zatváranie okien a zamykanie dverí pri odchode z domu²⁸ a oprava a posilnenie vstupných miest, vylepšenie zámkov a osvetlenia.^{29,30} Tento prístup má veľký potenciál, pretože domácnosti sú po prvom vlámaní spôsobilejšie a ochotnejšie zvýšiť zabezpečenie, a dostupné údaje ukazujú, že po vlámaní si až dvadsaťpäť percent domácností nainštalovalo najmenej jedno bezpečnostné zariadenie.³¹ Po druhé, polícia môže obyvateľov poprosiť, aby mali oči na stopkách, zorganizovali susedskú hliadku a požiadali susedov, aby si navzájom pozornejšie sledovali obydli.³² Po splnení daných podmienok sa zaznamenal pokles prípadov opakovanej viktimizácie vykradnutých obydli a ich susedov³³ a zároveň sa nezaznamenalo prenesenie rizika vlámania na okolitých susedov.³⁴ Úspešnosť však závisí od správnej realizácie, podpory zo strany polície a aktívneho zapojenia obetí.³⁵

OSVEDČENÝ POSTUP: BEZPLATNÉ PORADENSTVO A DOHODY O ZĽAVÁCH

Za dobrý príklad možno považovať úsilie nemeckej polície o zabezpečenie bezplatného poradenstva a dohôd o zľavách s poisťovňami alebo bankami (pôžičky) na zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním. Toto úsilie navyše umožňuje zraniteľným skupinám (s nízkym sociálno-ekonomickým postavením) investovať do bezpečnosti.³⁶

2.4 Ohradenie uličiek

Štvrtým opatrením, ktorého účinnosť je podložená jasnými dôkazmi, je ohradenie uličiek. Ohradenie uličiek znamená inštaláciu uzamykateľných brán, zvyčajne vyrobených z ocele alebo železa, ktoré zamedzujú vstup do uličiek alebo do siete uličiek medzi budovami. Po prvé, toto opatrenie na predchádzanie vlámaniu zvyšuje úsilie, ktoré musia lupiči vynaložiť, tým, že umožňuje prístup do uličky iba obyvateľom budov, ktorí majú kľúč alebo prístupový kód, a zamedzuje prístupu vlamačov k potenciálnemu terču ich trestnej činnosti.³⁷ Po druhé, ohradenie uličiek zvyšuje riziko pre páchatelov tým, že premieňa verejný priestor na súkromný. Ohradenie uličiek môže navyše zvyšovať prirodzený dohľad obyvateľov susedných nehnuteľností a prekaziť výhovorky páchatelov na zdržiavanie sa v danej oblasti.³⁸

Metaanalýza dokazuje, že ohradenie uličiek je nákladovo efektívne opatrenie na predchádzanie vlámaniu, hoci má len miernu úspešnosť. Zovšeobeciteľnosť týchto zistení obmedzuje niekoľko faktorov, napríklad skutočnosť, že všetky štúdie, ktoré boli v metaanalýze použité, skúmali výlučne ohradenie uličiek vo Veľkej Británii. Ak však odborníci či tvorcovia politik chcú bližšie preskúmať realizáciu tohto opatrenia, existuje niekoľko príručiek popisujúcich konkrétne kroky, ktoré je potrebné vykonať na vytvorenie podmienok, v ktorých by oplocenie uličiek fungovalo efektívnejšie. Medzi tieto praktické kroky patrí rozhovor s obyvateľmi a ich súhlas a prísľub používať tieto brány.³⁹

2.5 Pouličné osvetlenie

Zvyšovanie intenzity osvetlenia na uliciach alebo iných verejných priestranstvách dokáže prispieť k výraznému zníženiu kriminality cez deň aj v noci⁴⁰ a strachu z trestnej činnosti.⁴¹ Existujú dve hlavné teórie o tom, prečo vedie zlepšenie pouličného osvetlenia k zníženiu trestnej činnosti. Prvá naznačuje, že zlepšenie osvetlenia znižuje mieru kriminality tým, že zvyšuje pravdepodobnosť identifikácie páchatel'a. Druhá tvrdí, že zlepšenie pouličného osvetlenia v istej oblasti zvyšuje spokojnosť komunity a tzv. neformálnu kontrolu, čím sa môže zvýšiť počet ľudí, ktorí danú oblasť navštevujú, ako aj počet potenciálnych svedkov trestnej činnosti. Prvá teória predpokladá pokles trestnej činnosti najmä po zotmení, zatiaľ čo druhá ráta s poklesom trestnej činnosti ako vo dne, tak v noci.⁴²

Rovnako ako v prípade iných opatrení na predchádzanie trestnej činnosti, aj inštalácia pouličného osvetlenia by mala byť cielená⁴³, aby bola efektívna, a policajti by si mali vždy položiť otázku, či je zlepšenie osvetlenia vhodnou reakciou na trestnú činnosť alebo výtržnosti v konkrétnom susedstve alebo komunite. K dispozícii je príručka zameraná na riešenie problémov [jej autorom je Clarke] pre tvorcov politik alebo odborníkov, ktorí majú v úmysle nainštalovať zlepšené osvetlenie.⁴⁴

03

MIERNE DÔKAZY

3.1 Zameranie sa na recidivistov

Existuje množstvo dôkazov, že za vysoké percento trestnej činnosti je zodpovedná len hŕstka aktívnych zločincov. Politika kontroly trestnej činnosti reagovala na túto koncentráciu trestných činov rôznymi spôsobmi: zvýšením trestu na základe predchádzajúcich odsúdení⁴⁵ aj zavádzaním takzvaných projektov recidivistov, ktoré venujú osobitnú pozornosť najaktívnejším vlamačom v oblasti na základe vypracovaného zoznamu. Páchatelia na tomto zozname sú si vedomí toho, že ich sledujú a keď sa dopustia priestupku, budú zadržaní a uväznení. Títo sledovaní zločinci sa zároveň dostávajú do systému, ktorý im môže pomôcť vrátiť sa do bežného života.⁴⁶ Tieto projekty sa napríklad zaviedli v policajných okrskoch v Osle (projekt Very Important Criminal (VIC))⁴⁷ a v Amsterdame (projekt Approach Top600). Na projekte Approach Top600 spolupracuje vyše 40 partnerských organizácií z oblasti bezpečnosti, zdravia, mládeže a podmienených trestov. Každá osoba na zozname má svojho vlastného vedúceho, ktorý je zároveň kontaktnou osobou pre všetky zúčastnené organizácie, vypracúva individuálny akčný plán a poskytuje podporu danej osobe.⁴⁸

Nedávne hodnotenie projektu Approach Top600 ukázalo, že tento prístup vedie k poklesu počtu vlámaní do domácností o 7 % až 45 %. Okrem toho pozitívne vplyva na návrat zločincov do bežného života: od okamihu, kedy sa projekt začne, sa recidíva cieľovej skupiny znižuje o 41 %.⁴⁹ Ak preventívny aspekt nezaberie, zostáva posledná možnosť, a to zneškodnenie páchatelia. Viacero štúdií pochopiteľne potvrdzuje výrazný pokles počtu vlámaní v oblastiach, kde najaktívnejší páchatelia skončia na istý čas za mrežami.⁵⁰

3.2 Zvyšovanie povedomia komunity o opatreniach

Pri realizácii iniciatív na boj proti vlámaniu, ako je napríklad susedská hliadka, je vhodné investovať do zvyšovania povedomia komunity. Výskum dvadsaťjeden projektov zameraných na zníženie prípadov vlámania ukázal, že zvyšovanie povedomia širšej komunity o existencii a cieľoch iniciatívy je pomerne priamou a nákladovo efektívnou metódou na posilnenie vplyvu opatrení na predchádzanie trestnej činnosti. Mechanizmus, ktorý by dokázal prispieť k poklesu trestnej činnosti, spočíva v odovzdaní informácií o intenzívnejšom úsilí vynaloženom na znižovanie trestnej činnosti, čo ovplyvňuje aj zmyšľanie páchatel'ov. Analýza dokonca ukázala, že iniciatívy, ktoré pred realizáciou uskutočnili kampaň na zvýšenie informovanosti, uvádzali, že počet prípadov vlámaní začal klesať ešte pred realizáciou iniciatívy, čo sa nazýva „predbežný prínos“. Výraznejší pokles prípadov vlámaní je možné dosiahnuť realizáciou samostatných kampaní na zvyšovanie informovanosti (takých, ktoré nejaký čas bežali a samotné boli považované za intervenciu) s dostatočným rozpočtom.⁵¹

Ako zvyčajne nie je ľahké určiť, čo bude v konkrétnych situáciách fungovať najlepšie. Úspešnosť kampane bude vo veľkej miere závisieť od situácie, v ktorej sa realizuje. Pri plánovaní kampane je však potrebné zodpovedať niekoľko otázok: Na koho sa zacielfuje? Na páchatelov alebo obeť? Kde sa cieľové publikum nachádza? Na bližšie určenom sídlisku? Alebo sa zameriava na celé mesto či krajinu? Kedy bude kampaň fungovať vo vzťahu k realizácii? Neustále alebo nárazovo? Aké médium sa použije? Noviny, rádio, sociálne siete...? Aké posolstvo chcete odovzdať? Všeobecné alebo konkrétne? Všetky tieto otázky je potrebné zodpovedať počas plánovacej etapy.⁵²

3.3 Označovanie majetku

Podľa istých zdrojov sa až osemdesiat percent všetkých krádeží a vlámaní uskutočňuje za účelom následného predaja odcudzeného tovaru. To znamená, že bez kupujúcich by bolo oveľa menej zlodějov, preto by malo byť prioritou aj obchodovanie s kradnutým tovarom.⁵³ Existuje niekoľko opatrení proti predaju kradnutého tovaru (pozri nižšie), ale kľúčovým opatrením je označovanie majetku, aby bola zámena kradnutého tovaru za hotovosť zložitejšia alebo aby sa sťažilo jeho priame použitie. Toto opatrenie môže navyše prispieť ku konfiškácii odcudzeného tovaru a jeho vráteniu právoplatnému majiteľovi.⁵⁴

Majetok možno označiť pridaním čísla domu a poštového smerovacieho čísla pomocou UV pier, bezpečnostných štítkov, rádiových identifikačných zariadení (RFID) alebo roztokov s mikrobodkami (roztokov s jedinečne kódovaným digitálnym podpisom).⁵⁵ Mobilné telefóny a tablety majú navyše zabudované možnosti ich diaľkového zablokovania v prípade krádeže, čo znižuje ich hodnotu a predajnosť po odcudzení.⁵⁶

Štúdie zo západnej Austrálie a Londýna ukázali, že označovanie majetku je najefektívnejšie, keď svoj majetok označuje viac ako 80 % miestnych obyvateľov a ak sa vykonáva v kombinácii s poradenstvom a zvyšovaním povedomia o predchádzaní trestnej činnosti.⁵⁷

4 NEDOSTATOČNÉ ALEBO ŽIADNE DÔKAZY

4.1 Poplašné zariadenia

Poplašné zariadenia proti vlámaniu sa považujú za efektívne najmä pri odrádzaní vlamačov pred vniknutím do domácností, ktoré majú nainštalované poplašné zariadenie, pretože sa tak zvyšuje riziko ich prichytenia a zatknutia. Niekoľko prieskumov z Anglicka a Walesu však prinieslo protichodné výsledky. Inštalácia poplašných zariadení proti vlámaniu môže byť naopak kontraproduktívna, pretože sa spája skôr so zvýšeným ako so zníženým rizikom⁵⁸ úspešných vlámaní a pokusov o vlámanie.⁵⁹ Pre tento prekvapivý fakt existuje niekoľko možných vysvetlení. Jedným z vysvetlení je fakt, že niektorí zloději sú schopní nájsť spôsoby, ako obísť alebo stíšiť poplašné zariadenia, aby sa tak vyhli odhaleniu a znížili riziko zatknutia.⁶⁰ Kvalita poplašného zariadenia zohráva v tomto prípade dôležitú úlohu. Tieto zistenia potvrdili aj rozhovory s odsúdenými vlamačmi. S výnimkou jednej značky poplašných zariadení proti vlámaniu (ADT) páchatel'ov neodradili žiadne poplašné zariadenia.⁶¹ Zloději si tiež často uvedomujú, že pre vysoké množstvo falošných poplachov polícia a inštaláčne firmy nereagujú na poplach okamžitým vyslaním hliadky, čím poskytujú zlodějom dostatok času na dokončenie lúpeže a útek z miesta činu. Ďalším možným vysvetlením je skutočnosť, že vlamači vnímajú prítomnosť poplašného zariadenia ako znak toho, že sa v dome nachádzajú cennosti. V ich úvahách potom potenciálna korisť preváži zvýšené riziko odhalenia.⁶² To, ako vlamači vnímajú poplašné zariadenia, navyše závisí od úrovne skúseností konkrétneho páchatel'a. Skúsenejších páchatel'ov odradia poplašné zariadenia menej než ich menej skúsenejších kolegov. Ďalším protiargumentom je skutočnosť, že poplašné zariadenia nie sú nákladovo efektívne, pretože sú pomerne drahé a neznižujú riziko vlámania. Dôkazy z Francúzska však ukazujú, že poplašné zariadenia (samy osebe aj v kombinácii s inými bezpečnostnými opatreniami) účinne bránia vlámaniu do domov, avšak byty samy osebe ochrániť nedokážu. Bez ďalších informácií o konkrétnych situáciách, v ktorých poplašné zariadenia plnia svoju úlohu, sa však občanom neodporúča, aby si nainštalovali poplašné zariadenia proti vlámaniu, pretože by im mohli navodiť falošný pocit bezpečia.⁶³

4.2 Kampane na zvyšovanie povedomia

Odborníkov na predchádzanie trestnej činnosti často lákajú kampane na zvyšovanie povedomia, pomocou ktorých chcú informovať ľudí o trestnej činnosti a ovplyvniť tak ich správanie. Mediálne kampane (vrátane sociálnych sietí na internete) sú súčasťou Európskeho dňa proti vlámaniu do domácností. Výskum však ukázal, že kampane zamerané výlučne na zvyšovanie povedomia fungujú len zriedka. Naopak, namiesto efektívneho znížovania počtu trestných činov alebo škôd môžu skôr prehĺbiť pocit strachu z trestnej činnosti.⁶⁴ Okrem toho sme nenašli žiadne výskumy zamerané na zisťovanie vplyvu alebo výsledkov kampaní na zvyšovanie povedomia o vlámaniach do domácností.

Cielené kampane na zvyšovanie povedomia využívajúce holistický prístup, ktorý je možné rozvinúť aj pomocou tohto dokumentu, však môžu byť účinné. Najmä ak sa dodržia nasledujúce pokyny. Po prvé, ich hlavná myšlienka by mala byť vecná, praktická a konkrétna. Nemala by znieť „Nedajte lupičom šancu“, naopak, mala by ľudí informovať o konkrétnych krokoch, ktoré môžu podniknúť, aby predišli vlámaniu (napríklad inštalácia konkrétneho typu zámky dverí). Po druhé, dôležitý je výber vhodného média. Kampaň by sa mala šíriť cez mediálne kanály, ktoré jej umožňujú osloviť cieľové publikum. Pracovníkom v oblasti prevencie trestnej činnosti môže v tomto ohľade pomôcť aj mediálna agentúra. Načasovanie a dĺžka trvania kampane by tiež mali byť starostlivo naplánované. Opakovaná kampaň (v intervaloch) je vhodnejšia ako dlhodobá. Kampane by tiež vždy mali byť súčasťou širšieho a koordinovaného prístupu, ktorý sa usiluje o dosiahnutie stanoveného cieľa. V záujme efektívnejšieho znížovania trestnej činnosti by mali spĺňať minimálne nasledujúce dve podmienky. Po prvé, okrem odovzdávania vedomostí a zvyšovania povedomia by sa mali zamerať na emočné a citové aspekty zmeny správania. Po druhé, mali by dopĺňať a byť oporou pre ďalšie prístupy na predchádzanie trestnej činnosti (trestné právo, situačná, rozvojová a komunitná prevencia) tak, aby sa vzájomne zlepšovali a posilňovali.⁶⁵

4.3 Opatrenia proti predaju kradnutého tovaru

Ako už bolo spomenuté, podľa istých zdrojov sa až osemdesiat percent vlámaní uskutočňuje za účelom následného predaja odcudzeného tovaru. Rozdiel medzi počtom evidovaných vlámaní a prípadov predaja kradnutého tovaru naznačuje, že veľa prípadov predaja kradnutého tovaru nie je nahlásených na políciu. Z prieskumu v Holandsku môžeme vyvodiť závery, že počet prípadov predaja kradnutého tovaru je vysoký: tri percentá Holanďanov vo veku pätnásť rokov a viac, čo predstavuje vyše 422 000 ľudí, pripúšťajú, že sa príležitostne dopustili tohto trestného činu. Respondenti a odborníci prezradili štyri skutočnosti, ktoré uľahčujú nákup kradnutého tovaru. Po prvé, cenový rozdiel. Po druhé, jednoduchosť nákupu kradnutého tovaru. Po tretie, relatívne nízke riziko odhalenia. Po štvrté, nedostatočná pozornosť venovaná predaju kradnutého tovaru zo strany policajtov a policajných a súdnych orgánov.⁶⁶ Tieto zistenia naznačujú, že pokiaľ ide o znižovanie zisku z vlámaní, stále je čo zlepšovať. Identifikovali sme niekoľko aktérov, ktorí v tomto ohľade môžu zohrať podstatnú úlohu.

Orgány verejnej moci môžu na začiatok vytvoriť databázy, v ktorých si **spotrebiteľia** preventívne zaregistrujú svoj vlastný tovar, čo v prípade krádeže uľahčí nahlásenie a zvýši pravdepodobnosť, že ukradnutý tovar sa podarí získať späť. Ďalším opatrením je vývoj nástroja, ako je napríklad StopHeling v Holandsku, ktorý umožňuje občanom a kupujúcim z druhej ruky skontrolovať pomocou sériového čísla, či bola položka zaregistrovaná ako stratená alebo odcudzená (zaregistrovať je možné iba jedinečné položky). V takom prípade je možné informovať políciu, aby v danej veci konala. Počet vyhľadávaní vzrástol z takmer 456 000 v roku 2014 na takmer 670 000 v roku 2015 a v prvom štvrtroku 2016 už dosiahol číslo 283 000 (pri súčasnom tempe by teda počet vyhľadávaní za celý rok 2016 dosiahol 850 000). V tejto súvislosti sa zdá, že nástroj StopHeling uspokojuje potrebu verejnosti a kupujúcich z druhej ruky skontrolovať spoľahlivosť položiek, ktoré si chcú zakúpiť.⁶⁷

Regulačné orgány môžu následne zaviesť opatrenia na kontrolu záložní a obchodov s použitým tovarom. V Nórsku musia osoby, ktoré chcú legálne obchodovať s použitým tovarom, najprv požiadať políciu o licenciu. Polícia môže odmietnuť vydať licenciu žiadateľom so záznamom v registri trestov alebo osobám podozrivým z obchodovania s kradnutým tovarom alebo môže licenciu odňať osobám, u ktorých je dôvodné podozrenie, že ju zneužijú.⁶⁸ V Holandsku sa od roku 1880 vyžaduje od kupujúcich použitého tovaru, aby zakúpený tovar zaregistrovali (čo kúpili, kedy a od koho). Od roku 2011 bola zavedená digitálna verzia týchto záznamov, ktorá je prepojená s databázou StopHeling.⁶⁹

Polícia môže navyše aktívne hľadať ukradnutý tovar prostredníctvom pravidelnej kontroly exteriérových trhov, ktoré sú známe predajom kradnutého tovaru.⁷⁰ V súčasnosti má digitálny svet veľký dosah a popularitu a páchatelom poskytuje novú infraštruktúru pre nelegálne obchodovanie. Ak chceme zabrániť tomu, aby sme predaj odcudzeného tovaru prehliadli, polícia by mala hľadať kradnutý tovar aj na internete.⁷¹

Pomôcť môže aj **súkromný sektor**. Profesionálne webové stránky v Nórsku, ktoré predávajú tovar z druhej ruky, môžu od predajcov požadovať, aby sa najprv zaregistrovali a nemohli tak zostať v anonymite. Vykonávajú sa tiež manuálne kontroly všetkého, čo sa inzeruje na predaj na „trhu“, a osobitná pozornosť sa venuje podozrivým reklamám. S políciou sa vedie nepretržitý dialóg o potenciálne odcudzenom tovare. Ak pri výrobkoch existujú isté pochybnosti, ich vlastníctvo musí byť zdokumentované dokladmi.⁷² Registrácia tovaru navyše umožňuje prepojiť odcudzený predmet s obeťou, avšak počet občanov, ktorí dôsledne dodržiavajú odporúčanie registrácie tovaru, je nízky a pri zadávaní sériových čísel sa robí veľa chýb. Tento proces by mal byť zautomatizovaný alebo aspoň viac podporovaný, pokiaľ je to možné, v rámci verejno-súkromného partnerstva. Napokon je potrebné preskúmať spôsoby, ako docieľiť, aby sa tovar, ktorý nie je jedinečný, napríklad šperky, stal jedinečným.⁷³

Všetky tieto opatrenia, ktoré znižujú ziskovosť vlámaní prostredníctvom regulácie trhu s kradnutým tovarom a zníženia trhovej hodnoty tohto tovaru, sú pochopiteľne dobrým nápadom. Žiaľ, zatiaľ neboli zaznamenané žiadne účinky na zníženie počtu prípadov vlámania.⁷⁴ Napriek tomu sme toho názoru, že je čo zlepšovať, a podporujeme vykonanie dôkladného prieskumu v prípade, že sa členské štáty rozhodnú zaviesť ktorékoľvek z vyššie uvedených opatrení.

05

ZHRNUTIE: AKÉ OPATRENIA POMÁHAJÚ PREDCHÁDZAŤ VLÁMANIU DO DOMÁCNOSTÍ?

Zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním

O čo ide?

Kombinácia okenných zámok, interiérového osvetlenia, zámok dverí a exteriérového osvetlenia

Ako to funguje?

Zvyšovanie bezpečnosti pred vlámaním znižuje atraktivnosť daného obydliá tým, že zvyšuje riziko a/alebo úsilie, ktoré musí páchatel vynaložiť.

Susedská hliadka

O čo ide?

Susedské hliadky nabádajú obyvateľov, aby mali oči a uši na stopkách a aby zavolali políciu, ak zazrú alebo začujú niečo podozrivé.

Ako to funguje?

Zavedenie systému susedských hliadok znižuje atraktivnosť danej oblasti tým, že zvyšuje riziko a znižuje počet príležitostí pre páchatel'ov.

Riešenie opakovanej viktimizácie

O čo ide?

Je potrebné identifikovať obydlia, ktoré sú vystavené riziku opakovaného vlámania, aby sa zintenzívnilo zavádzanie preventívnych opatrení, ako je zvyšovanie bezpečnosti obydí či policajné hliadky.

Ako to funguje?

Zavádzanie týchto opatrení zvyšuje riziko a úsilie, ktoré musí páchateľ vynaložiť, aby sa úspešne vlámal do identifikovaných obydí.

Ohradenie uličiek

O čo ide?

Ohradenie uličiek páchateľom zamedzuje vstup do uličiek.

Ako to funguje?

Ohradenie uličiek zvyšuje úsilie, ktoré musia vlamači vynaložiť, pretože v danej situácii nie sú schopní dostať sa k vyhladnutému cieľu ani využiť uličky ako únikovú cestu. Ohradenie uličiek tiež zvyšuje prirodzený dohľad obyvateľov, čím sa zvyšuje riziko odhalenia potenciálnych vlamačov.

Pouličné osvetlenie

O čo ide?

Vylepšené pouličné osvetlenie zvyšuje intenzitu osvetlenia ulice.

Ako to funguje?

Zvyšovaním intenzity osvetlenia sa zväčšuje riziko, že páchateľov identifikujú potenciálni svedkovia.

BIBLIOGRAFIA

- 1 Sorensen, D. 2003. The Nature and Prevention of Residential Burglary: A Review of the International Literature with an Eye towards Prevention in Denmark. Pristup 19. júla 2004. www.jur.ku.dk/medarbejdere/davesorensen/Publikationer/Nature.pdf
- 2 A. Tseloni, R. Thompson a N. Tilley (Ed.), *Reducing Burglary*, Cham: Springer, 2018.
- 3 T. Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016, kapitola 2.
- 4 C. Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales, *The Police Journal* 91:1 (2016), <https://dx.doi.org/10.1177/0032258X16683696>.
- 5 E. Taylor, Honour among Thieves? How Morality and Rationality Influence the Decision-Making Processes of Convicted Domestic Burglars, *Criminology & Criminal Justice* 14:4 (2013), <https://dx.doi.org/10.1177/1748895813505232>.
- 6 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 7 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 8 Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales.
- 9 College of Policing, Safer Streets Fund – Crime Prevention Toolkit, Ryton-on-Dunsmore: College of Policing, 2021, https://whatworks.college.police.uk/Research/Documents/Safer_Streets_toolkit.pdf.
- 10 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 11 A. Tseloni, R. Thompson, L. Grove a kol., The Effectiveness of Burglary Security Devices, *Security Journal* 30 (2017), <https://dx.doi.org/10.1057/sj.2014.30>.
- 12 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 13 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 14 S. Schat, The Dutch Centre for Crime Prevention and Safety: Quality Mark Pkww, stretnutie odborníkov siete EUCPN, 2021
- 15 O. Nauta, De Effectiviteit Van Het Politiekeurmerk Veilig Wonen, Amsterdam: DSP – groep, 2004.
- 16 T. Bennett, K. Holloway a D. Farrington, The Effectiveness of Neighborhood Watch, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.18>.
- 17 P.-O.H. Wikström a K. Treiber, Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention, in: B. Teasdale a M.S. Bradley (Ed.), *Preventing Crime and Violence*, Cham: Springer International Publishing, 2017.
- 18 Bennett a kol., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 19 Bennett a kol., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 20 College of Policing, Safer Streets Fund – Crime Prevention Toolkit.
- 21 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 22 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 23 L. Hoppe a M. Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time, *European Journal of Criminology* 16:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1177/1477370817751382>.
- 24 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 25 Hoppe a Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 26 Tamtiež.
- 27 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 28 Hoppe a Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 29 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 30 Hoppe a Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 31 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 32 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 33 College of Policing, Safer Streets Fund – Crime Prevention Toolkit.
- 34 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 35 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 36 Hoppe a Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 37 A. Sidebottom, L. Tompson, A. Thornton a kol., Gating Alleys to Reduce Crime: A Meta-Analysis and Realist Synthesis, *Justice Quarterly* 35:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1080/07418825.2017.1293135>.
- 38 College of Policing, Safer Streets Fund – Crime Prevention Toolkit.
- 39 Tamtiež.
- 40 B.C. Welsh a D.P. Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.13>.

- 41 R.V. Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas, United States of America: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice., 2008.
- 42 Welsh a Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime.
- 43 Tseloni
- 44 Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas.
- 45 A.A. Braga a D.L. Weisburd, The Effects of "Pulling Levers" Focused Deterrence Strategies on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 8:1 (2012), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2012.6>.
- 46 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 47 Tamtiež.
- 48 Actiecentrum Veiligheid en Zorg, Effectmonitor Top 600: Resultaten En Effecten Van De Aanpak Top600 2018, 2018.
- 49 Tamtiež.
- 50 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 51 K. Bowers a S. Johnson, The Role of Publicity in Crime Prevention: Findings from the Reducing Burglary Initiative, Bowers, K. J. a Johnson, S. D. (2003) *The role of publicity in crime prevention: findings from the Reducing Burglary Initiative. Home Office Research Study (272)*. (2003).
- 52 K. Bowers a S. Johnson, Using Publicity for Preventive Purposes v: N. Tilley (Ed.), *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*, Cullompton, Devon: Willan, 2005.
- 53 H. Ferwerda, T. Ham, L. Scholten a D. Jager, *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling* 2016.
- 54 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 55 College of Policing, Safer Streets Fund – Crime Prevention Toolkit.
- 56 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 57 College of Policing, Safer Streets Fund – Crime Prevention Toolkit.
- 58 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 59 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 60 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 61 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 62 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 63 Tseloni a kol., *Reducing Burglary*.
- 64 Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti, Awareness-Raising Never Hurt Anyone, Did It?, Mythbuster, Brussels: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/document/mythbuster-awareness-raising-never-hurts-does-it>.
- 65 Tamtiež.
- 66 Ferwerda a kol., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 67 Tamtiež.
- 68 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 69 Ferwerda a kol., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 70 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.
- 71 Ferwerda a kol., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 72 T. Bjørgo a Y. Carlsson, Early Intervention with Violent and Racist Youth Groups, NUPI Dokument č. 677, Oslo: Nórsky inštitút pre medzinárodné záležitosti, 2005.
- 73 Ferwerda a kol., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 74 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, kapitola 2.

Citácia

EUCPN (2021). Aké opatrenia pomáhajú predchádzať vlámaniu do domácností? Brusel: EUCPN.

Právne upozornenie

Obsah tejto publikácie sa nemusí stotožňovať s oficiálnym stanoviskom akéhokoľvek členského štátu EÚ či akéhokoľvek orgánu alebo inštitúcie Európskej únie, resp. Európskeho spoločenstva.

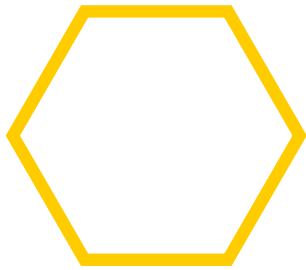
Autori/redaktori

Dorien Stevensová, úradníčka v oblasti politiky a praxe, sekretariát siete EUCPN.

Súčasť projektu Sekretariát siete EUCPN, máj 2021, Brusel

S finančnou podporou programu Európskej Únie Predchádzanie trestnej činnosti a boj proti nej
Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre vnútorné záležitosti

CONTACT DETAILS

EUCPN Secretariat
Email: eucpn@ibz.eu
Website: www.eucpn.org

- [TWITTER.COM/EUCPN](https://twitter.com/EUCPN)
- [FACEBOOK.COM/EUCPN](https://facebook.com/EUCPN)
- [LINKEDIN.COM/COMPANY/EUCPN](https://linkedin.com/company/EUCPN)